

Відносно аграрних розписок застава на майбутній врожай виникає на підставі прямої вказівки закону. За загальним правилом, предметом застави може бути «майно, яке стане власністю заставодавця після укладення договору застави, в тому числі продукція, плоди та інші прибутки (майбутній урожай, приплід худоби тощо)». Таким чином, Закон України «Про аграрні розписки» теж слід розглядати як частину сучасного заставного законодавства.

Підсумовуючи вищенаведені міркування, слід вказати, що, незважаючи на стабільність спеціального законодавства, що протягом десяти років не зазнавало скільки-небудь суттєвих змін, судова практика методично відшліфовує юридичний портрет аграрної розписки. Це слід визнати позитивною тенденцією, оскільки в сучасних умовах аграрна розписка – як вже добре відомий та опрацьований правовий інструмент – може отримати поштовх до подальшого поширення. Для мінімізації виникнення спірних ситуацій однозначне розуміння ключових рис аграрної розписки є надзвичайно важливим.

Канівець Людмила Анатоліївна,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ГРОМАДЯН ДО УЗБЕРЕЖЖЯ МОРІВ ДЛЯ ЗАГАЛЬНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Однією з природних основ економічного розвитку держави, забезпечення добробуту населення є водні ресурси, які, з-поміж іншого, значною мірою визначають можливості для організації відпочинку і оздоровлення людей. Є національним надбанням Українського народу. Будучи уразливими, водні об'єкти вимагають здійснення ефективного екологічно спрямованого захисту.

На сучасному етапі особливого значення набуває утвердження України як морської держави, що має найбільшу серед держав Азово-Чорноморського басейну довжину морського узбережжя (2759, 2 кілометра) і понад 72 тис. кв. кілометрів виключної морської економічної зони [1]. Одним із основних рекреаційних ресурсів є Чорне море, яке у поєднанні з іншими чинниками – наявністю привабливих ландшафтів, сприятливого клімату, морських пляжів, джерел мі-

неральних вод і грязей тощо, формують високий рекреаційний потенціал території і створюють умови для масових видів рекреаційної діяльності, туризму. Високу рекреаційну цінність має прибережна смуга Чорного моря як унікальна екосистема.

Відповідно до ч. 2 ст. 38 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» громадянам гарантується право загального використання природних ресурсів для задоволення життєво необхідних потреб (естетичних, рекреаційних, оздоровчих тощо). У ст. 47 Водного кодексу України закріплено право загального водокористування як суб'єктивне природне право особи, що здійснюється на усіх водних об'єктах, за винятком обмежень, встановлених законом. На забезпечення належної реалізації права загального водокористування в рекреаційних та оздоровчих цілях спрямовані положення ч. 13 ст. 88 Водного кодексу України, що гарантують громадянам безперешкодний і безоплатний доступ до узбережжя морів, морських заток, лиманів та островів у внутрішніх морських водах у межах пляжної зони, до берегів річок, водойм та островів для загального водокористування. Забезпечення безперешкодного доступу громадян до узбережжя водних об'єктів, у тому числі морського узбережжя, сприяло усуненню перешкод у реалізації їх конституційного права користуватися природними об'єктами власності Українського народу.

Діяльність, що спрямована на задоволення рекреаційних потреб на водних об'єктах, пов'язана з використанням прибережної зони. Як наслідок, природне середовище прибереженої смуги моря і морське узбережжя зазнають найбільшого техногенного впливу.

Потенційними джерелами забруднення є промисловість, об'єкти житлово-комунального господарства, сільське господарство, морський транспорт і, відповідно, рекреація. Так, надмірне рекреаційне навантаження на морське узбережжя та пляжі, їх інтенсивне забруднення і деградацію дослідники пов'язують зі здійсненням неорганізованого відпочинку населення, що не має відповідної сфери управління та обслуговування [2, с. 210]. З поміж іншого, однією з характерних особливостей формування українського узбережжя визнано нерівномірне розміщення населення та об'єктів господарської діяльності. Переважно вся промисловість, транспорт, а також центри агропромислового комплексу і більша частка населення сконцентровані в таких містах як Одеса, Миколаїв, Херсон [3, с. 19], що створює загрозу погіршення стану морських ресурсів і здоров'я населення.

Екологічно-небезпечний стан Чорного моря і морського узбережжя погіршує якість навколишнього природного середовища, а відтак, і якість умов життєдіяльності людини загалом.

Одним із серйозних викликів і небезпечним фактором впливу на екосистему Чорного моря стала військова агресія Російської Федерації проти України. Ситуація в окремих частинах акваторії Чорного та Азовського морів ввченими визнана як критична. Факторами небезпеки визначено збільшення кількості військових кораблів в акваторії морів, наслідки вибухів, затоплення суден, вилив нафтопродуктів, замінування частини морської акваторії [4, с. 5]. Серед наслідків російської агресії для довкілля Чорного моря за даними, наведеними Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, є: нафтове забруднення; хімічне забруднення, обумовлене потраплянням до води ракетного палива; органічне забруднення внаслідок руйнування систем очистки стічних вод у прибережних містах і селах; шумове забруднення, що значно травмує морську фауну, зокрема дельфінів [5].

Розпочавши збройну агресію проти України Російська Федерація демонструє нехтування усіма тими цінностями, що були закладені у міжнародних нормативно-правових документах, ухвалених з метою захисту морського середовища Чорного моря, збереження його ресурсів, і стали основою формування потужної бази міжнародного співробітництва у зазначеній сфері.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64 [6] на території держави запроваджено режим воєнного стану, що передбачає впровадження заходів, необхідних для забезпечення оборони держави, захисту безпеки населення і інтересів держави, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, із зазначенням строку дії таких обмежень, встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян тощо [7].

В інтересах охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та з інших передбачених підстав, відповідно до ч. 2 ст. 47 Водного кодексу України, допускається обмеження права загального водокористування на водних об'єктах шляхом встановлення заборон чи обмежень щодо купання, плавання на човнах тощо, що здійснюється у затвердженому законом порядку.

Задля недопущення порушень правового режиму воєнного стану, забезпечення охорони і оборони, збереження життя і здоров'я насе-

лення використання водних об'єктів для купання, масового відпочинку населення та в інших рекреаційних цілях може бути обмежено шляхом встановлення відповідних заборон щодо функціонування пляжів, місць масового відпочинку населення на прибережних захисних смугах водних об'єктів, улаштування водних атракціонів тощо, з обов'язковим інформуванням населення шляхом установлення спеціальних інформаційних знаків.

Отже, забезпечивши безперешкодний і безоплатний доступ громадян до узбережжя морів для загального водокористування держава, тим самим, створила належні умови для здійснення цього права. За певних обставин передбачено обмеження права загального природокористування (у тому числі і права загального водокористування), застосування якого допускається з передбачених законом підстав, в інтересах забезпечення загального блага, інтересів держави, суспільства, охорони життя і здоров'я людей, за наявності загрози порушення відповідних відносин, у затвердженому законом порядку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року: постанова Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 року № 1307 у ред. постанови Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 року № 1108. *Офіційний вісник України*. 2019. № 2. Ст. 53.
2. Одеський регіон: передумови формування, структура та територіальна організація господарства: навч. посібник / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова; авт. колектив: О. Г. Топчієв, І. І. Кондратюк, В. В. Яворська та ін. Одеса: Астропринт, 2012. 336 с.
3. Стан довкілля Чорного моря: Національна доповідь Українського наукового центру екології моря за 1996-2000 роки. URL: <https://mepr.gov.ua/files/docs/2report.compressed.pdf>.
4. Захист екосистеми Чорного моря : упоряд. А. Р. Своровський; ред. О. М. Трубайчук, Ж. П. Копитко, Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації). Київ, 2022. 11 с.
5. Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля за 27 жовтня – 2 листопада 2022 року. URL: <https://mepr.gov.ua/news/40263.html>.
6. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. *Офіційний вісник України*. 2022. № 46. Ст. 2497.
7. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.